

**Міністерство освіти і науки України
Харківський інститут фінансів УДУФМТ
Кафедра фінансів і кредиту**

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

- 1. Сутність фінансової стійкості підприємства, основні фактори, що на неї впливають**
- 2. Методика розрахунку та економічна інтерпретація показників фінансової стійкості підприємства**
- 3. Визначення та аналіз типу фінансової стійкості підприємства**

Питання до самостійної роботи

1. Напрямки зміцнення фінансової стійкості підприємства (журнал “Фінанси України”)
2. Оцінка фінансової стійкості підприємства за рівнем безпеки господарської діяльності (Цал-Цалко)

ЕТАПИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

- 1) ліквідація поточної неплатоспроможності підприємства;*
- 2) відновлення фінансової стійкості (фінансової рівноваги у короткостроковому періоді);*
- 3) забезпечення фінансової рівноваги у довгостроковому періоді.*

ВНУТРІШНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

- **Оперативний механізм фінансової стабілізації** — це система заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення розміру поточних зовнішніх зобов'язань підприємства у короткостроковому періоді, а з другого — на збільшення суми найліквідніших активів (грошей), що забезпечують термінове погашення цих зобов'язань.
- **Тактичний механізм фінансової стабілізації** являє собою систему заходів, спрямованих на досягнення точки фінансової рівноваги підприємства у наступному періоді.
- **Стратегічний механізм фінансової стабілізації** — це система заходів, спрямованих на підтримання досягнутої фінансової рівноваги підприємства у довгостроковому періоді.

Як економічний процес фінансова стабільність
*являє собою органічний процес чіткої взаємодії
внутрішніх механізмів фінансової стабілізації
підприємства — оперативного, тактичного та
стратегічного з метою виведення підприємства з
кризового стану або забезпечення економічного його
зростання.*

Як економічна категорія фінансова стабільність —
*це сукупність економічних відносин, що забезпечують
умови збереження підприємством абсолютної або
нормальної фінансової стійкості при контрольованій
фінансовій рівновазі та одночасно спроможність до
стійкого економічного зростання при врахуванні
найбільш вагомих зовнішніх чинників.*

Складовими елементами фінансової стабільності є:

- **фінансова рівновага підприємства** (відповідність обсягів формування та використання (споживання) власних фінансових ресурсів);
- **ресурсна стійкість** (оптимальна структура трудових і матеріальних ресурсів підприємства);
- **потенційна стійкість** (можливість підприємства щодо нарощування обсягів діяльності та його спроможність вийти на новий рівень фінансової рівноваги);
- **фінансова стійкість** (такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення).

ФАКТОРИ (ЧИННИКИ) ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Чинники I рівня — це **узагальнюючі (базові) чинники**, які є результатом впливу чинників II і III рівнів і водночас виступають генератором взаємодії більш дрібних чинників:

- фазу економічного розвитку системи;
- стадію життєвого циклу підприємства.

Чинники II рівня — **похідні**. Вони є результатом дії основоположних (базових) чинників (фази економічного розвитку системи та стадії життєвого циклу підприємства) :

- середній рівень доходів населення;
- демографічна ситуація;
- соціальна політика держави;
- податкова та грошово-кредитна політика держави;
- амортизаційна політика;
- стратегія управління обсягами діяльності;
- стратегія управління активами;
- стратегія управління капіталом;
- стратегія управління грошовими потоками.

Чинники III рівня — **деталізуючі**. За їх допомогою з'ясовують і деталізують механізм впливу на фінансовий стан підприємства похідних чинників:

- рівень конкуренції;
- рівень інфляції;
- склад та структуру активів;
- стратегія управління фінансовими ресурсами;
- стратегію управління ризиком.

Абсолютні показники оцінки фінансової стійкості підприємства

Наявність власних оборотних коштів:

$$\text{НВОК} = \text{II р. АБ} - \text{IV р. ПБ} = \text{р. 260} - \text{р. 620},$$

де II р. АБ – поточні активи, тобто підсумок за II розділом активу балансу;

IV р. ПБ – поточні зобов'язання, підсумок за IV розділом балансу.

Методичні підходи щодо визначення фінансової стійкості за відносними показниками:

- 1) коефіцієнтний;
- 2) інтегральний.
- 3) агрегатний;

Алгоритм розрахунку основних показників фінансової стійкості підприємства

Показник	Формула для розрахунку	Джерело інформації, ф. №1 для 2011 – 2012 років	Джерело інформації, ф. №1 для 2013 року	Рекомендоване значення
1. Коефіцієнт автономії	$\frac{\text{власний капітал}}{\text{капітал}}$	$\frac{p.380}{p.640}$	$\frac{p.1495}{p.1900}$	$\geq 0,5$, збільш.
2. Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{\text{капітал}}{\text{власний капітал}}$	$\frac{p.640}{p.380}$	$\frac{p.1900}{p.1495}$	≤ 2 , зменш.
3. Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{\text{залучений капітал}}{\text{власний капітал}}$	$\frac{p.640 - p.380}{p.380}$	$\frac{p.1900 - p.1495}{p.1495}$	$\leq 0,5$, <u>крит.</u> - 1
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{власні оборотні кошти}}{\text{власний капітал}}$	$\frac{p.380 - p.080}{p.380}$	$\frac{p.1495 - p.1095}{p.1495}$	> 0 , збільш.
5. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	$\frac{\text{довгостр. зобов'язання}}{\text{необоротні активи}}$	$\frac{p.480}{p.080}$	$\frac{p.1595}{p.1095}$	-
6. Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	$\frac{\text{довгостр. зобов'язання}}{\text{власний капітал} + \text{довгостр. зобов'язання}}$	$\frac{p.480}{p.380 + p.480}$	$\frac{p.1595}{p.1494 + 1595}$	0,4
7. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	$\frac{\text{власний капітал}}{\text{власний капітал} + \text{довгостр. зобов'язання}}$	$\frac{p.380}{p.380 + p.480}$	$\frac{p.1495}{p.1495 + p.1595}$	0,6

Алгоритм розрахунку показників (коефіцієнтів) фінансової стійкості підприємства при приватизації

№ з/п	Показник	Джерело інформації, ф. №1 для 2011-2012 року	Джерело інформації, ф. №1 для 2013 року
1	Коефіцієнт автономії	$\frac{\phi.1 \text{ p.380}}{\phi.1 \text{ p.640}}$	$\frac{\text{p.1495}}{\text{p.1900}}$
2	Коефіцієнт фінансування	$\frac{\phi.1 \text{ p. (430+ 480+ 620+ 630)}}{\phi.1 \text{ p.380}}$	$\frac{\Phi 1 \text{ p.1900} - \text{p.1495}}{\Phi 1 \text{ p. 1495}}$
3	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	$\frac{\phi.1 \text{ p.(260} - 620)}{\phi.1 \text{ p.620}}$	$\frac{\Phi 1 \text{ p. 1195} - \text{p.1170} - (\text{p.1695} - \text{p.1665})}{\Phi 1 \text{ p.1695} - \text{p.1665}}$
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\phi.1 \text{ p.(260} - 620)}{\phi.1 \text{ p.380}}$	$\frac{\Phi 1 \text{ p. 1195} - \text{p.1170} - (\text{p.1695} - \text{p.1665})}{\Phi 1 \text{ p. 1495}}$

**Характеристика показників фінансової стійкості,
визначеної за інтегральним підходом**

Назва показника	Суть показника	Алгоритм розрахунку
1. Коефіцієнт покриття матеріальних запасів власними оборотними коштами (<u>Звок</u>)	Характеризує ту частку матеріальних оборотних активів, що фінансується за рахунок власних оборотних коштів	$ВОК : МОА$, де ВОК — власні оборотні кошти, МОА — матеріальні оборотні активи
2. Коефіцієнт маневреності власних коштів (<u>Кман</u>)	Відображує мобільність власних джерел коштів	$ВОК : ВК$, де ВК — обсяг власного капіталу
3. Індекс постійного активу (<u>Кпа</u>)	Характеризує частку основних засобів та необоротних активів у складі власних джерел коштів	$ОЗ : ВК$, де ОЗ — основні засоби та інші необоротні активи
4. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів (<u>Кдп</u>)	Дає оцінку інтенсивності використання підприємством довгострокових позикових коштів на відновлення та розширення	$ДК : ВК$, де ДК — обсяг довгострокового капіталу підприємства
5. Коефіцієнт накопичення зносу (<u>Кнз</u>)	Слугує для оцінки ступеня фінансування, заміни та оновлення основних засобів за рахунок їх зносу	$З : Пбв$, де З — нарахована сума зносу, Пбв — первісна балансова вартість основних засобів
6. Коефіцієнт реальної вартості майна (<u>Крв</u>)	Характеризує рівень виробничого потенціалу підприємства	$(ОЗ + ВЗ + МВ + МПП) : А$, де ОЗ — вартість основних засобів; НВ — вартість незавершеного виробництва; ВЗ — вартість виробничих запасів; МПП — вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів
7. Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (<u>Кзс</u>)	Відображує залежність підприємства від позикових коштів	$ПК : Вк$, де ПК — обсяг позикового капіталу підприємства

Узагальнюючий показник зміни фінансової стійкості підприємства:

$$\Phi_c = \frac{(1 + 2K_{дп1} + 3звок + \frac{1}{K_{зс}} + K_{рв} + K_{па})^1}{(1 + 2K_{дп0} + 3звок + \frac{1}{K_{зс}} + K_{рв} + K_{па})^0} - 1,$$

де $K_{дп1}$, $K_{дп0}$ — коефіцієнт довгострокового залучення коштів у звітному та попередньому періодах;

$звок1$, $звок0$ — коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами у звітному та попередньому періодах;

$K_{зс1}$, $K_{зс0}$ — коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів у звітному та попередньому періодах;

$K_{рв1}$, $K_{рв0}$ — коефіцієнт реальної вартості майна;

$K_{па1}$, $K_{па0}$ — коефіцієнт постійного активу.

Критерії оцінки:

якщо $\Phi_c > 0$, то це свідчить про збільшення фінансової стійкості підприємства;

якщо $\Phi_c < 0$, то це свідчить про зниження фінансової стійкості підприємства.

Алгоритм розрахунку фінансової стійкості підприємства

Показник	Джерело інформації (форма № 1) або формула для розрахунку для 2011 – 2012 року	Джерело інформації (форма № 1) або формула для розрахунку для 2013 року
1. Постійні пасиви (ПП)	$p. (380 + 430 + 630)$	$p. (1495+1665)$
2. Активи, що важно реалізуються (A_{BP})	$p. (080 + 270)$	$p. (1095 + 1170)$
3. Власні обігові кошти (ВОК)	$ПП - A_{BP}$	$ПП - A_{BP}$
4. Довгострокові зобов'язання (ДЗ)	$p. 480$	$p. 1595$
5. Наявність постійних та довгострокових пасивів для фінансування запасів	$ВОК + ДЗ$	$ВОК + ДЗ$
6. Короткострокові кредити банків (КК)	$p. (500 + 510)$	$p. (1600+...+1610)$
7. Загальна сума основних джерел фінансування запасів	$ВОК + ДЗ + КК$	$ВОК + ДЗ + КК$
8. Запаси (З)	$p. (100 + ... + 140)$	$p. (1100 + ... + 1110)$
9. Надлишок (нестача) власних обігових коштів	$ВОК - З$	$ВОК - З$
10. Надлишок (нестача) власних обігових коштів та довгострокових зобов'язань	$ВОК + ДЗ - З$	$ВОК + ДЗ - З$
11. Надлишок (нестача) основних джерел фінансування запасів	$ВОК + ДЗ + КК - З$	$ВОК + ДЗ + КК - З$

Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості

Показник	Тип фінансової стійкості			
	абсолютна стійкість	нормальна стійкість	нестійкий стан	Кризовий стан
$\Phi_B = \text{Квот} - 3$	$\Phi_B \geq 0$	$\Phi_B < 0$	$\Phi_B < 0$	$\Phi_B < 0$
$\Phi_T = \text{КВПЗ} - 3$	$\Phi_T \geq 0$	$\Phi_T \geq 0$	$\Phi_T < 0$	$\Phi_T < 0$
$\Phi_O = \text{К}_O - 3$	$\Phi_O \geq 0$	$\Phi_O \geq 0$	$\Phi_O \geq 0$	$\Phi_O < 0$
Стисла характеристика	Висока платоспроможність: підприємство не залежить від кредитів	Нормальна платоспроможність: ефективне використання позикових коштів — висока дохідність виробничої діяльності	Порушення платоспроможності: необхідне залучення додаткових джерел	Неплатоспроможність підприємства — межа банкрутства
	{1, 1, 1}	{0, 1, 1}	{0, 0, 1}	{0, 0, 0}

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ПОРОГА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТА ЗАПАСУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Вихідна інформація для розрахунку порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості

Показники	Умовні позначення	Порядок розрахунку за даними форми №2
Операційний дохід	ОД	р. 035 + 060
Операційні витрати	ОВ	р. 040 + 070 + 080 + 090
У тому числі:		
- змінні витрати	ЗВ	$p.040 * \frac{230 + 240 + 250}{280} + 090$
- постійні витрати	ПВ	$p.040 * \frac{260 + 270}{280} + 070 + 080$
Маржинальний дохід (маржинальний прибуток)	МД	ОД – ЗВ
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	П	р. 100(105)

Показник порога рентабельності (ПР) - це вартісний показник, який характеризує суму операційного доходу, що забезпечує повне покриття операційних витрат, тобто беззбитковість операційної діяльності:

$$\text{ПР} = \frac{\text{ПВ}}{\text{КМД}} = \frac{\text{ПВ}}{\frac{\text{МД}}{\text{ОД}}} = \frac{\text{ПВ} * \text{ОД}}{\text{МД}} = \frac{\text{ОД} * \text{ПВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}}$$

ПВ – постійні витрати;

КМД – коефіцієнт маржинального доходу;

ОД – операційний дохід;

ЗВ – змінні витрати

ПР – поріг рентабельності

Запас фінансової стійкості – це відносний показник, який характеризує максимально допустимий відсоток зменшення фактичного операційного доходу доти, доки операційна діяльність залишатиметься беззбитковою.

Показник запасу фінансової стійкості (ЗФС):

$$\text{ЗФС} = \frac{\text{ОД} - \text{ПР}}{\text{ОД}} * 100 = \frac{\text{ОД} - \frac{\text{ОД} * \text{ПВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}}}{\text{ОД}} * 100 = \left(1 - \frac{\text{ПВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}}\right) * 100 = \frac{\text{ОД} - \text{ПВ} - \text{ЗВ}}{\text{ОД} - \text{ЗВ}} * 100$$

ВИРОБНИЧИЙ ЛЕВЕРИДЖ

$$K_{вл} = \frac{\Delta ВП\%}{\Delta ЧД\%},$$

$\Delta ВП$ – темп приросту валового прибутку, %

$\Delta ЧД$ – темп приросту обсягу реалізації продукції, %

Щодо сутності та значення виробничого левериджу можна сформулювати такі висновки:

- а) для підприємств з високим рівнем виробничого левериджу навіть неістотна зміна обсягу реалізації продукції може суттєво позначитися на величині валового прибутку;
- б) підвищення рівня технічного оснащення підприємства супроводжується зростанням частки постійних витрат і, відповідно, виробничого левериджу;
- в) високий рівень виробничого левериджу свідчить одночасно про високий рівень операційного ризику;
- г) суть операційного ризику полягає в тому, що постійні витрати визначаються вибором відповідної матеріально-технічної бази як джерела поточних доходів, а отже, мають покриватися цими доходами; якщо вибір був помилковим, доходів може бути недостатньо для покриття витрат;
- д) у разі зростання обсягу продажу за умов, що підприємство вже минуло точку беззбитковості, сила впливу виробничого левериджу зменшується; за невеликого відхилення від точки беззбитковості коефіцієнт виробничого левериджу максимальний, а далі – зменшується.

ФІНАНСОВИЙ ЛЕВЕРИДЖ

$$K_{фл} = \frac{\Delta ЧП\%}{\Delta ВП\%},$$

$\Delta ЧП$ – темп приросту чистого прибутку, %

Щодо сутності та значення фінансового левериджу можна сформулювати такі висновки:

- а) для підприємств з високим рівнем фінансового левериджу навіть незначна зміна валового прибутку може суттєво вплинути на величину чистого прибутку;
- б) фінансовий леверидж свідчить про наявність і рівень фінансової залежності від позичальників;
- в) висока частка позикового капіталу в загальній сумі джерел фінансування характеризує як високий рівень фінансового левериджу, так і високий рівень фінансового ризику;
- г) сутність фінансового ризику полягає в тому, що постійні платежі є обов'язковими, тому у випадку недостатності прибутку може виникнути необхідність ліквідації частини активів;
- д) теоретично фінансовий леверидж може дорівнювати нулю – це означає, що підприємство фінансує свою діяльність за рахунок власних засобів, тобто капіталу власників і прибутку.

ВИРОБНИЧО-ФІНАНСОВИЙ ЛЕВЕРИДЖ

$$K_{фвл} = K_{вл} * K_{фл}$$

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!!!